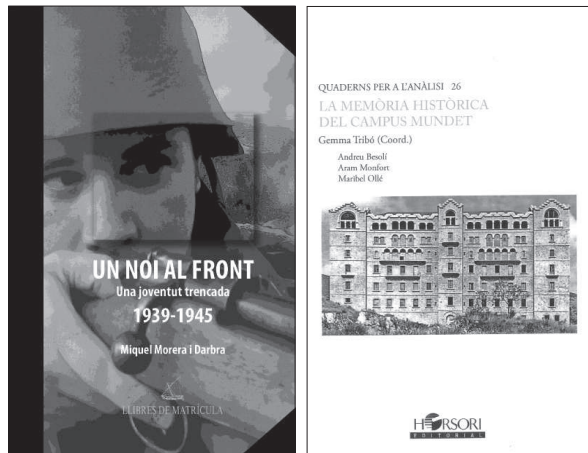

CONSTRUINT LA MEMÒRIA DEL CAMPUS MUNDET

MIQUEL MORERA DARBRA

Recuperant la memòria. Un noi al front de guerra

Calafell: Llibres de Matricula

GEMMA TRIBÓ

La memòria històrica del Campus Mundet

Barcelona: Horsori, Quaderns per a l'anàlisi 26, 2006

L'amnèsia col·lectiva i la desinformació sobre els espais de patrimoni de la Guerra Civil en la societat catalana no son cap novetat. Malgrat un seguit de d'iniciatives públiques encara ens queda molta feina a fer per despertar la nostra memòria d'aquest estat d'anestèsia permanent. Per això no ens ha d'estranyar que quan es pregunta -entre els estudiants i els professors- per la història del Campus Mundet de la Universitat de Barcelona, tothom recordi l'orfenat exemplar dels anys 50, però es multipliquin les expressions de sorpresa, en parlar de l'existència, l'any 1939, d'un camp de presoners.

Efectivament, la majoria dels usuaris del Campus coneix les Llars Mundet i l'obra caritativa que els seus fundadors van dur a terme en els espais que ara ocupa la Universitat Barcelona. És bastant comprensible, diverses plaques i monuments ho recorden. Però algú hi ha vist mai algun element

commemoratiu que recordi els milers de presoners que hi van passar –i en molts casos, morir– entre 1939 i 1940?

Malgrat tot, en els darrers anys han anat apareixent diverses iniciatives que, de forma més o menys fragmentada, contribueixen a construir la memòria del campus, com son el llibre *El campus Mundet* o la tesi sobre el camp de concentració de Sant Joan d'Horta, d'Aram Montfort¹. Enguany hi podem sumar dues noves publicacions; una d'octubre de 2009 i l'altra prevista pel mes de març del 2010. Totes dues són fruit de la iniciativa de diferents grups de recerca del Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona, del mateix Campus Mundet.

En primer lloc, anunciar l'obra que ha editat Horsori sota la coordinació de Gemma Tribó titulat *La memòria històrica del Campus Mundet*². El llibre explica la història d'aquest recinte abans, durant i després de la guerra fent especial atenció a l'actual edifici de Llevant, on milers de presoners van ser internats de forma temporal al camp de concentració de Sant Joan d'Horta.

Entre el febrer de 1939 i l'abril de 1940, van ser interrogats –i sovint torturats– militars i civils per tal de determinar el grau d'afinitat al règim franquista. Els presoners, classificats en "afecció dudosa", "desafectos" o "encartados", eren posteriorment repartits en batallons disciplinaris de treballadors. Tot i que el més habitual era enviar els batallons lluny de Barcelona, els presoners del camp d'Horta van treballar en tasques de recuperació de ferralla, desactivació d'armament republicà, condicionament d'infraestructures i reconstrucció d'esglésies.

1 La podeu llegir publicada a l'*Avenç*. MONFORT COLL, Aram (2008): "Barcelona 1939: el camp de concentració d'Horta". *L'Avenç*.

2 TRIBÓ, Gemma (2009) *La memòria històrica del Campus Mundet*. Barcelona: Horsori, Quaderns per a l'anàlisi 26.

Igualment es fa un repàs de la història de la resta d'edificis que configuren el recinte del campus: el Palau de les Hores –que va ser residència provisional del President de la Generalitat i refugi antiaeri– i el Pavelló de la República –que actualment acull un centre documental sobre la Guerra Civil, el Franquisme i la Transició. A més, el llibre recull també cinc entrevistes a cinc ex-presoners del camp de concentració.

La segona publicació relacionada amb l'espai del Campus Mundet són les memòries de Miquel Morera Darbra, voluntari de la columna Macià Companys i presoner del camp de concentració, que l'editorial Llibres de Matricula treurà el febrer de 2010 amb el títol *Recuperant la memòria. Un noi al front de guerra*.

Miquel Morera Darbra és un excombatent de la Guerra Civil que va estar internat al camp de concentració l'any 1939 i que va ser voluntari a la Columna Macià Companys amb només 16 anys. El seu testimoni, escrit amb la perspectiva del temps, és una excel·lent oportunitat per revisar tant la història de la guerra –viscuda en primera persona– com les interpretacions que en fem a l'actualitat.

Si la citada tesis de Montfort feia una anàlisi exhaustiu de les fonts documentals en relació al món concentracionari i concretament entorn al camp de Sant Joan d'Horta, les memòries de Miquel Morera ens aporten la vessant testimonial i el component subjectiu de pensament, entorn al que van suposar els camps de presoners com a centres de depuració sociopolítica i d'adoctrinament ideològic dels vençuts.

A més, aquest llibre és un exercici de memòria personal complex. La memòria és un procés subjectiu, sobre el qual se superposen filtres ideològics, personals i polítics. És a dir, no estem davant d'un llibre d'història pròpiament dit, sinó d'un llibre de vivències que ens parla dels protagonistes de la guerra –que alhora són víctimes de la depuració franquista i una llarga postguer-

ra– amb totes les seves particularitats i contradiccions. Però és precisament aquí on rau l'interès de l'obra; en fer-ne una lectura múltiple per mirar de comprendre la complexitat del testimoni. D'aquesta manera, a través de d'un exercici de memòria personal el que ens planteja aquesta obra és un exercici de reflexió sobre la memòria col·lectiva.

El fet que es publiquin dues obres entorn a la memòria del Campus en poc temps podria ser indicatiu d'un interès col·lectiu per a construir i difondre el passat recent d'aquest espai. De fet, ambdues obres es poden relacionar amb un canvi de tendència en els estudis relacionats amb la guerra i la immediata postguerra que ha començat a centrar l'atenció en l'àmbit del món concentracionari: el congrés *Els camps de concentració i el món penitenciari durant la guerra civil i el franquisme*, celebrat el 2002 o els treballs de Javier Rodrigo ho posen de manifest.

Tanmateix queden ben lluny d'experiències model·liques com la de *La Guerra Civil en la Universidad Complutense. Arqueología de la Guerra Civil en la Ciudad Universitaria de Madrid*, que des de finals de 2008 tiren endavant un grup d'arqueòlegs, historiadors i alumnes de la *Facultad de Historia*³. A més de tenir un projecte d'investigació arqueològica molt sòlid al darrera, té una vessant comunicativa eficaç i dinàmica, fruit de la base social d'alumnes de que parteix la iniciativa.

Així doncs, valorant l'aportació que suposen les dues publicacions entorn al Campus Mundet, que ambdues contribueixin a anar omplint els buits de la memòria del Campus Mundet, però sobretot que siguin una oportunitat per estimular-ne l'interès i la consciència.

MAGALÍ LLADÓ MORALES
Grup DidPatri
Universitat de Barcelona

³ <http://guerraenlauniversidad.blogspot.com/> (Consulta: 24 de setembre de 2009)